

СОЦІАЛЬНА РОЛЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОГРЕСУ

В. МИСЛИВИЙ

*доктор юридичних наук,
професор кафедри публічного права
(Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»)*

Процес глобалізації сучасного суспільства актуалізує проблему його безпеки, адже з розвитком людства до цивілізованої спільноти мають закономірно знижуватися ризики протиправної поведінки серед соціуму. Феноменом початку третього тисячоліття стало переростання науково-технічної революції в науково-технологічний прогрес, який, з одного боку, в результаті використання його досягнень розкриває перед людством нові перспективи розвитку і водночас, з другого боку, породжує нові негативні явища, зокрема кримінальні правопорушення. При цьому пріоритети, що надаються у кримінально-правовій політиці протидії небезпечним формам організованої злочинності та корупційним діям, знижують увагу суспільства до проблем, пов'язаних зі злочинністю у сфері науково-технологічного прогресу.

Разом із цим злочинність на його теренах, починаючи з другої половини ХХ ст., перетворилася на глобальну соціальну проблему та виявила особливу небезпеку. Характерним є виник-

нення тяжких аварій та техногенних катастроф, пов'язаних із порушенням норм безпеки, технологічної дисципліни, професійним невіглаством, з яких аварія на Чорнобильській АЕС набула вселенського масштабу. Отже, перед кримінальним правом постали проблеми охорони суспільних відносин у сфері взаємодії людини і техніки, які вирішувалися шляхом криміналізації суспільно небезпечних діянь у певних галузях, зокрема на виробництві, транспорті, управлінні та інших сферах діяльності, які в подальшому трансформувалися у законотворчий процес з підготовки національного кримінального законодавства.

Виконуючи важливу соціальну функцію охорони суспільних відносин на початку цього тисячоліття, кримінальне право сформувало нову систему кримінального законодавства, що відображена у Кримінальному кодексі України 2001 р. (далі — КК України). При цьому аналіз чинного кримінального законодавства показує, що процес його створення і подальшого реформування в частині криміналізації сус-

пільно небезпечних діянь, які обумовлюються науково-технологічним прогресом, реалізувався шляхом:

- формування у структурі кримінального законодавства самостійних груп норм (розділів), що охороняють однорідні суспільні відносини в структурі Особливої частини КК України;
- конструювання окремих кримінально-правових норм із розміщенням їх в інших розділах Особливої частини КК України;
- формулювання окремих складів злочинів чи їх ознак у різних нормах Особливої частини КК України.

Так, зокрема, чинний КК України на основі родового об'єкта передбачив такі нові розділи: «Злочини проти безпеки виробництва» (розділ X); «Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту» (розділ XI); «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» (розділ XVI), що обумовило появу значної кількості кримінально-правових заборон у сфері, пов'язаній з науково-технологічним прогресом.

Характерним прикладом є злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту, оскільки серед інших небезпечних явищ, пов'язаних із функціонуванням джерел підвищеної небезпеки, показники жертв автомобілізації є жахливими. Якщо 1896 р. у Великій Британії було зареєстровано лише два випадки смерті в автомобільній аварії, а в 1899 р. у США — один, то в середині минулого століття у світі щорічно в дорожньо-транспортних пригодах гинуло близько 100 000 осіб [1, 17]. Сьогодні за даними Організації Об'єднаних Націй (далі — ООН) щорічний показник загибелі людей у цих деліктах сягнув 1 млн 200 тис. осіб [2]. При

цьому найвищий рівень аварійності на Європейському континенті належить Україні за умов відсутності оптимістичного прогнозу до її зниження, оскільки, на відміну від розвинених країн, вона не пройшла «буму» автомобілізації, адже на тисячу громадян припадає не більше 160 автомобілів, що свідчить про її наближення до стадії «вибухового зростання», яка триватиме до насиченості — 300–400 автомобілів на 1 000 осіб. Збільшення автопарку обумовить зростання цих злочинів, що вимагає вдосконалення всіх елементів транспортної інфраструктури й особливого впливу на людський фактор як визначальний фактор аварійності.

Протидії цим злочинам повинні сприяти заходи кримінально-правового впливу, які на сьогодні не завжди є ефективними. Так, незважаючи на те, що близько 20 % дорожніх пригод вчиняються водіями у стані сп'яніння, кримінальний закон окремо передбачає відповідальність за виконання професійних функцій у стані сп'яніння лише на повітряному транспорті (ст. 276¹ КК України). Доцільно також виключити у відповідних нормах такі визначення суспільно небезпечних наслідків, як «аварія», «нормальна робота транспорту», «нещасні випадки з людьми» через потребу їх уніфікації в кримінальному законі. Вимагають законодавчого вирішення питання «необережного співзаподіяння», «змішаної форми вини», а також «спільної вини» учасників цих деліктів. Не відповідає стану ринкових відносин визначення такого суб'єкта злочинів, передбачених ст. 276 КК України, як «працівник транспорту», оскільки на сьогодні у приватній сфері швидко зростає кількість водних і повітряних суден, експлуатацію та ремонт яких

далеко не завжди здійснюють працівники транспорту.

Нарешті, вимагає визначення свого місця відповідно до об'єкта посягання незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК України), яке фактично посягає на власність, проте необґрунтовано передбачене серед посягань на безпеку експлуатації транспорту.

Безпека транспорту набуває актуалізації з огляду на подальший розвиток транспортної інфраструктури, появу нових видів транспорту і транспортних засобів, а також функціонування цієї галузі у рамках поліергатичної системи «людина — машина». Зазначена система, інтегруючи транспортні, виробничі та інформаційні досягнення, вже сьогодні реально впроваджує безпілотне функціонування транспортних засобів із застосуванням сучасних технологій. Очевидно, що роль людського фактору в таких системах набуває іншого, більш складного змісту, аніж функція безпосереднього керування транспортним засобом, а отже, вимагає від теорії кримінального права вироблення нових підходів до визначення відповідальності за делікти у цій сфері.

Реалізація соціальної функції кримінального права проявляється через оптимальне формування родового об'єкта як системи однорідних кримінально-правових норм, що охороняють суспільні відносини у сфері інформаційних технологій. На норми розділу XVI КК України «Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж, і мереж електрозв'язку» здійснює значний вплив швидкий розвиток інформаційних технологій. Навіть за умов появи паростків інформаційного суспільства в Україні потенціал чинних

кримінально-правових норм щодо забезпечення належної охорони інформаційного поля, доступу до інформації в цій системі, а також запобігання втручанням в інформаційні та телекомунікаційні мережі вбачається недостатнім. Надмірно ускладненими й такими, що не відповідають часу, є назви зазначеного розділу і його кримінально-правових норм.

Враховуючи, що згідно зі ст. 17 Конституції України захист інформаційної безпеки є найважливішою функцією держави, який поки що не забезпечений кримінально-правовими гарантіями, цілком обґрунтованими є пропозиції в частині визначення назви цього розділу КК України — «Злочини проти інформаційної безпеки та інформаційних технологій». Водночас очевидно, що ефективність застосування кримінально-правових норм як засобів впливу на злочинну поведінку та запобігання цим злочинам обумовлюється ступенем розробленості та досконалості парадигми суспільних відносин. Саме в цьому контексті, на нашу думку, важливе значення має системний підхід соціальних і технічних наук до визначення структури інформаційних відносин, побудови їх відповідної моделі, яка буде основою для формування обґрунтованого кола кримінально-правових норм з охорони інформаційної безпеки.

У сучасних умовах йдеться про збільшення правопорушень на іншому, більш високому та складному рівні — взаємодії людини і технологій у цій галузі. Зазначений вид протиправної поведінки отримав на міжнародно-правовому рівні назву «кіберзлочинність», що відображено у Конвенції про кіберзлочинність 2001 р. (далі — Конвенція) [3], завдання якої — вдосконалювати кримінальну політику у сфері охорони цифрових технологій,

конвергенції та глобалізації комп'ютерних мереж від злочинних посягань. Беззастережно, що кримінальне право має відігравати більш активну роль у вирішенні такої складної проблеми, як протидія кібернетичній злочинності, яка виявилася одним із найбільш небезпечних феноменів злочинної поведінки, пов'язаної з розвитком інформаційних технологій та, особливо, з функціонуванням інформаційних мереж.

Суспільна небезпека кібернетичної злочинності полягає у заподіянні матеріальної шкоди. Так, в Україні у 2014 р. вона становила 39 млн грн, у 2015 р. — 10 млн грн, а за 8 місяців 2016 р. — 27 млн грн. За даними департаменту кіберполіції Національної поліції України близько 7–8 млн грн становить шкода, заподіяна кардингом та іншими видами шахрайства з платіжними картками, а також крадіжками з використанням віддаленого доступу. При цьому рівень розкриття кіберзлочинів становить близько 50 % [4]. Водночас значну кількість цих діянь в Україні становлять злочини, пов'язані з шахрайством у сфері інтернет-торгівлі. У цілому ж у світі шкода від діяльності злочинців, які діють у мережі Інтернет, продовжує збільшуватися. У 2015 р. збитки становили 3 трлн доларів, прогнозується, що до 2021 р. вони можуть досягти 6 трлн. Злочинцям у 2015 р. вдавалося створювати до 230 тис. шкідливих програм у день [5].

На сьогодні в Україні відсутня репрезентативна система кримінально-правової чи судової статистики, яка б давала уявлення про об'єктивну картину кібернетичної злочинності; не існує також науково-обґрунтованих методів збору та обробки її статистичних показників. Певною мірою це пов'язано з відсутністю досконалих

методик виявлення цих злочинів, незавершеною системою кримінально-правових норм, браком ґрунтовних узагальнень практики застосування існуючого кримінального законодавства, а також відповідних наукових досліджень у цій сфері.

Одним із нагальних завдань вітчизняного кримінального законодавства в умовах становлення інформаційного суспільства, а отже, швидкого поширення кібернетичної злочинності, є розробка і своєчасне прийняття кримінально-правових норм, спрямованих на запобігання такому небезпечному явищу. Зрозуміло, що вирішення цього завдання може бути досягнуто в рамках тісного міжнародного співробітництва з урахуванням ефективного досвіду охорони інформаційного простору у найбільш розвинених країнах світу.

З огляду на сучасний стан інформаційних відносин потрібне коригування системи кримінально-правових норм, зміст яких має передбачати охорону таких складових елементів: а) інформаційний ресурс як матеріальний субстрат інформаційних відносин; б) технічні і технологічні засоби забезпечення функціонування інформаційного ресурсу; в) особливості функціонування інформаційного ресурсу; г) порядок доступу до інформаційного ресурсу; ґ) телекомунікації та інформаційні технології; д) засоби охорони інформаційних відносин.

Водночас кримінальне право в рамках законотворчої діяльності щодо цієї сфери має враховувати процеси конвергенції, інтеграції та гармонізації інформаційних відносин, обумовлених науково-технологічним прогресом.

У зв'язку із цим законодавець, на нашу думку, без достатніх підстав шляхом здійснення застережень обме-

жив імплементацію у вітчизняне кримінальне законодавство положень Конвенції щодо п. 1 ст. 6 (підпункти 1.a.i та 1.a.ii) «Зловживання пристроями». Незважаючи на те, що на час ратифікації Конвенції КК України вже частково містив норми стосовно згаданих пристроїв, проте видається, що кримінальний закон має передбачати диференційований підхід щодо складів злочинів, предметом яких, з одного боку, є шкідливі програмні продукти, а з другого — технічні та технологічні засоби вчинення цих злочинів (ст. 361¹ КК України). Останні потребують самостійного кримінально-правового окреслення не лише стосовно комп'ютерних злочинів, а й діянь, спрямованих на здійснення їх виробництва і застосування як предметів, засобів чи знарядь суспільно небезпечних діянь у політичній, господарській, фінансовій, банківській, управлінській та інших сферах діяльності.

Практика вказує на недостатність можливостей впливу кримінально-правових засобів на таке небезпечне явище, як поширення мережею Інтернет порнографії. Історія технічних винаходів і новітніх технологій показує, що їх творці переважно не опікуються потребами правового регулювання та запобігання вірогідним суспільно небезпечним наслідкам відкриттів, що цілком стосується всесвітньої павутини. Навпаки, її творці визнавали, що пошук технологій, які відкривають майбутнє людству, при впливі на нього правових норм, може гальмувати чи унеможливити прогрес. Однак практика засвідчила, що у багатьох випадках потреба в такому регулюванні необхідна. У 1998 р. Баварський суд Федеративної Республіки Німеччина (далі — ФРН) засудив колишнього керівника німецького підрозділу «*CjmpuServe*» Ф. Зомма за

співучасть в умисному поширенні порнографії в інтернеті. Його вирок — два роки умовно — став першим випадком у ФРН, коли керівника інтернет-компанії, який отримувач такі матеріали з комп'ютерів в інших країнах, однак доступ до них надавався через шлюз вказаної компанії, притягли до кримінальної відповідальності [6, 116]. Сьогодні поряд із традиційними «порно-студіями» набули поширення транснаціональні діяння, пов'язані з демонстрацією у режимі «онлайн» послуг порнографічного змісту, які забезпечує постачальник через телекомунікаційні мережі користувачам без матеріальної фіксації зображення, що, на нашу думку, вимагає віднесення такої «продукції» до предмета злочину, передбаченого ст. 301 КК України. Беззастережно потребує криміналізації така форма дитячої порнографії, як зберігання творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру без мети збуту (ст. 301 КК України).

Залишаються не вирішеними питання кримінальної відповідальності за приховування певних видів комп'ютерної інформації.

Впровадження сучасних інформаційних технологій, інформаційних систем, засобів та їх інструментів для найбільш оптимального та ефективного функціонування суспільних відносин у всіх сферах життєдіяльності передбачає створення більш досконалого рівня обліку, а саме — державних електронних реєстрів як упорядкованих інформаційних систем про правове, природне, господарське, економічне і просторове положення об'єктів, що підлягають обліку в системі відповідного рівня управління [7].

Аналіз інформації стосовно виникнення і розвитку інформаційних систем і, зокрема, тих, що містять відпо-

відні реєстри, показує, що йдеться про такі з них, як Державний реєстр фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів, Державний реєстр виборців й десятки інших [8]. У зв'язку з цим виникають питання, пов'язані зі «зломом» державних реєстрів, що супроводжується заподіянням істотної шкоди громадянам, суспільству та державі. У цьому сегменті виникають питання криміналізації діянь, пов'язаних з незаконними (несанкціонованими) діями щодо вказаних реєстрів, які на сьогодні здійснюються шляхом доповнення окремих норм різних розділів КК України відповідними складами злочинів або їх ознаками щодо конкретних діянь, наприклад: несанкціоновані дії з інформацією, що міститься у базі даних Державного реєстру виборців, несанкціоноване втручання у роботу бази даних Державного реєстру виборців (ст. 158); порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів (ст. 232²); незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду (ст. 376¹) та деякі інші. Такий шлях є не зовсім оптимальним і, на нашу думку, вимагає передбачення серед злочинів у сфері використання електронно-обчислювальної техніки та комп'ютерних мереж окремої загальної норми щодо відповідальності за посягання на вказані реєстри.

Обґрунтованому розширенню кримінально-правової матерії в умовах науково-технологічного прогресу має сприяти своєчасне визначення суспільної небезпеки негативних соціальних явищ, диференціація кримінальної відповідальності, визначення її обсягу й меж, що дозволяє законодавцю формувати доцільну систему окремих видів і складів злочинів, визначити їх об'єктивні та суб'єктивні озна-

ки, а також встановити оптимальні санкції за їх вчинення. Проте аналіз складів злочинів, передбачених статтями 361–363¹ КК України, показує, що жодна з них не передбачає особливо кваліфікуючих обставин, сформульованих з урахуванням тяжкості наслідків цих суспільно небезпечних діянь.

При цьому розвиток технологій відбувається так бурхливо, що право не встигає визначитися з відповідним регулюванням суспільних відносин, а отже, теорії кримінального права слід виробити оптимальні методологічні підходи до побудови і структурування відповідних кримінально-правових норм, поява яких є очікуваною у майбутньому. Наука кримінального права повинна сприяти обґрунтованій появі в кримінальному законодавстві України норм, спрямованих на кримінально-правову охорону суспільних відносин і запобігання злочинним посяганням у сфері високих технологій.

У цьому сегменті існує потреба розгляду питань кримінально-правової охорони від негативних наслідків досягнень у галузі робототехніки, яка робить дійсно революційні кроки у різних сферах людської діяльності (промисловій, транспортній, медичній, військовій, космічній тощо) та є перспективним напрямом розвитку інформаційного суспільства. Не такими вже й далекими від юриспруденції так звані «закони робототехніки», які вимагають відповідної наукової кримінально-правової інтерпретації.

Підвищеної уваги з боку кримінального права вимагають такі галузі сучасних знань і практичної діяльності, як біомедицина, генетика, біоінженерія, оскільки вони пов'язані з можливими глобальними негативними наслідками впливу на людську природу.

Нарешті, як вже зазначалося, сучасна боротьба за багатополарність світу, яка за суттю спирається на можливість використання досягнень науково-технологічного прогресу в галузі створення зброї та інших засобів масового ураження, створює виняткову загрозу для людської цивілізації в цілому, оскільки відсутня система міжнародних кримінально-правових норм, процедурних засобів, інститутів і міжнародних правоохоронних структур, здатних гарантувати і забезпечувати безпеку та правопорядок у сучасному світі.

У середині минулого століття великий мислитель, перший президент Академії наук України В. Вернадський зазначав, що перед людиною відкривається величезне майбутнє, якщо вона не використовуватиме свій розум і працю на самознищення. Проте сучасний щабель розвитку суспільства показує, що усвідомлення застереження вченого, який прогнозував «ноосферу» [9, 331–332] як глобальну модель, цивілізаційну парадигму майбутнього, людству не вистачає. Значна частина інтелекту та створеного ним продукту витрачається на виробництво засобів самознищення, тероризм, агресії і конфлікти, гібридні та інфор-

маційні війни. Слід визнати, що сучасний соціум виявився не готовим до дотримання принципів мирного співіснування, творення безпечного багатополарного світового співтовариства як реалізації вселенської ідеї побудови суспільства загального розуму, можливо єдиної придатної цивілізаційної моделі майбутнього.

Загальновідомо, що наукова думка частіше досягає плідних результатів на взаємодії суміжних наук, і юридична наука не є винятком. Сама методологія наукового пізнання дає підстави для висновку, що наука кримінального права повинна постійно бути предметом як критичного аналізу, так і використання її досягнень разом із суміжними галузями знань для своєчасного реагування на стан і відповідність тих парадигм, ідей та поглядів, які породжуються науково-технологічним прогресом.

У цілому ж соціальна функція кримінального права в умовах науково-технологічного прогресу повинна передусім сприяти запобіганню суспільно небезпечним посяганням та їх наслідкам у різних сферах життєдіяльності суспільства, а отже, слугувати формуванню єдиної безпечної планетарної цивілізації.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Норман Л. Г.* Несчастные случаи на дорожном транспорте. Эпидемиология, меры борьбы и профилактика. Всемирная Организация Здравоохранения. — Женева, 1962. — 151 с.
2. *Глобальный план осуществления Десятилетия действий по обеспечению безопасности дорожного движения 2011–2020* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.who.int/road-safety/decade_of_action/plan/ru/.
3. *Конвенція про кіберзлочинність від 23 листопада 2001 р.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_575.
4. *Ущерб от киберпреступлений в Украине составил 27 миллионов* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://internetua.com/usxerb-ot-kiberprestuplenii-v-ukraine-sostavil-27-millionov>.
5. *До 2021 года убытки от киберпреступности могут достичь \$ 6 трлн* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ubr.ua/ukraine-and-world/events/do-2021-goda-ubytki-ot-kiberprestupnosti-mogut-dostich-6-trln-430413>.
6. *Бернерс-Лі Т., Фічетті М.* Заснування павутини: з чого починалася і до чого прийде Всесвітня мережа / пер. з англ. А. Іщенко. — К., 2007. — 207 с.
7. *Ресстр* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%94%D1%81%D1%82%D1%80>.

8. *Перелік* електронних інформаційних баз даних державних органів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
9. *Вернадский В. И.* Начало и вечность жизни. — М., 1989. — 704 с.

REFERENCES

1. Norman L. G. Neschastnye sluchai na dorozhnom transporte. Epidemiologiya, mery borby i profilaktika. Vsemirnaya Organizatsiya Zdravookhraneniya [Accidents on road transport. Epidemiology, measures of fight and prevention. World Health Organization], Zheneva, 1962, 151 p.
2. Globalnyy plan osushchestvleniya Desyatiletiya deystviy po obespecheniyu bezopasnosti dorozhnogo dvizheniya 2011–2020 [Global plan of implementation of decade of actions for safety of traffic of 2011–2020]. Available at: http://www.who.int/roadsafety/decade_of_action/plan/ru/.
3. Konventsiiia pro kiberzlochynnist vid 23 lystopada 2001 r. [The convention on cybercrime of November 23, 2001]. Available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_575.
4. Ushcherb ot kiberprestupleniy v Ukraine sostavil 27 millionov [The damage from cybercrimes in Ukraine made 27 million]. Available at: <http://internetua.com/usxerb-ot-kiberprestupleniy-v-ukraine-sostavil-27-millionov>.
5. Do 2021 goda ubytki ot kiberprestupnosti mogut dostich \$ 6 trln [Till 2021 losses from cybercrime can reach \$ 6 trillion]. Available at: <http://ubr.ua/ukraine-and-world/events/do-2021-goda-ubytki-ot-kiberprestupnosti-mogut-dostich-6-trln-430413>.
6. Berners-Li T., Fichetti M. Zasnuvannia pavutyny: z choho pochynalasia i do choho pryde Vsesvitnia merezha [Web basis: What began with and to what the Worldwide network will come], Kyiv, 2007, 207 p.
7. Reiestr [The register]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%94%D1%81%D1%82%D1%80>.
8. *Perelik* elektronnykh informatsiinykh baz danykh derzhavnykh orhaniv Ukrainy [List of electronic information databases of public authorities of Ukraine]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
9. *Vernadskiy V. I.* Nachalo i vechnost zhizni [Beginning and eternity of life], Moscow, 1989, 704 p.

Мисливий В. А. Соціальна роль кримінального права в умовах науково-технологічного прогресу

Анотація. Проаналізовано питання соціальної ролі кримінального права щодо охорони суспільних відносин, пов'язаних із науково-технологічним прогресом. Акцентовано увагу на необхідності протидії злочинам у сфері високих технологій.

Ключові слова: кримінальне право, науково-технологічний прогрес, кримінальна відповідальність.

Мысливий В. А. Социальная роль уголовного права в условиях научно-технологического прогресса

Аннотация. Проанализированы вопросы социальной роли уголовного права относительно охраны общественных отношений, связанных с научно-техническим прогрессом. Акцентируется внимание на необходимости противодействия преступлениям в сфере высоких технологий.

Ключевые слова: уголовное право, научно-технологический прогресс, уголовная ответственность.

Myslyvyi V. The Social Role of Criminal Law in the Scientific and Technological Progress

Annotation. The article is aimed to analyze issues of social role of criminal law on the protection of public relations related to scientific and technical progress. The attention is directed at combating crime in the sphere of high technologies.

Key words: criminal law, scientific and technological progress, criminal liability.